

## Nr 47.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en överingenjörsbefattning vid försvarets fabriksverk m. m.; given Stockholms slott den 26 januari 1945.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

*Per Edvin Sköld.*

---

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1945.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, GJÖRES, OHLIN, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet samt, vad punkt 2 beträffar, jämväl med chefen för ecklesiastikdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, följande.

### 1.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:179 har riksdagen (skrivelse 1943:320) beslutat, att underhållstjänsten vid försvarsväsendet i

*Bihang till riksdagens protokoll 1945. 1 saml. Nr 47.*

vad rör tvätt och reparation av beklädnadsartiklar skall bliva föremål för centralisering. För ändamålet skola enligt sagda beslut till en början uppföras tre centrala tvätt- och reparationsanstalter, nämligen i Stockholm och Boden samt på Gotland. Sedermera har riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t (propositionen 1944: 112, riksdagens skrivelse nr 327), beslutat, att ytterligare tre dylika anläggningar skola anordnas i respektive Långsele, Herrljunga och Mjölby. Alla dessa anstalter liksom en provisorisk motsvarande anstalt i Landskrona (jfr propositionen 1944: 112) skola stå under försvarets fabriksstyrelsens ledning.

1942 års militära reparationstjänstutredning — vars förslag i ämnet legat till grund för förenämnda riksdagsbeslut — förutsatte, att cheferna för Stockholms-, Boden- och Gotlandsanläggningarna skulle såsom förordnandetjänstemän, tillsatta för viss tid, inplaceras i respektive lönegraderna C 3, C 2 och C 1 och att cheferna för de återstående anstalterna skulle avlönas enligt motsvarande principer som vid de nu nämnda. Chefskapet för Stockholmsanläggningen borde enligt utredningen anförtros åt en högskoleutbildad ingenjör med god praktik såsom arbetsledare. Den av utredningen för anstalten beräknade administrations- och förmanspersonalen uppgick till 9 personer, medan antalet arbetare beräknades till 127. Motsvarande personal vid de övriga fem stadigvarande anstalterna har beräknats till sammanlagt 36 respektive 313.

Vid anmälan av propositionen 1943: 179 framhöll jag bland annat, att jag icke kunde biträda de sakkunnigas förslag, att cheferna för ifrågavarande anstalter skulle avlönas enligt C-löneplan. Enligt min mening borde extra ordinarie anställningsform komma till användning. Det syntes böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de lönegrader, i vilka ifrågavarande befattningshavare borde placeras.

Riksdagen har beslutat i enlighet med vad sålunda anförts.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 235 (s. 48—52) har riksdagen (skrivelse nr 321, punkt 17:o) fastställt personalförteckning för försvarets fabriksstyrelse, upptagande bland annat 1 befattning som överingenjör, chef för försvarets fabriksstyrelsens fabriksbyrå, i lönegraden C 8 och 6 befattningar som överingenjörer, fabrikschefer, i högst lönegraden C 8. Genom beslut den 30 juni 1943 samt den 31 mars och den 30 december 1944 har Kungl. Maj:t sedermera tillsatt ifrågavarande befattningar, därvid av befattningarna som överingenjörer, fabrikschefer, 1 placerats i lönegraden C 8 och återstående 5 i lönegraden C 6. Dessa överingenjörbefattningar äro icke avsedda för de ifrågavarande tvätt- och reparationsanstalterna utan för de fabriksstyrelsen underställda nytillverkande fabriker. Såsom chefer för tvätt- och reparationsanstalterna ha fabriksingenjörer avsetts (jfr propositionen 1943: 180).

I skrivelse den 26 maj 1944 framhöll försvarets fabriksstyrelse att, i samband med att styrelsen övertog ansvaret för tillgodoseendet av det militära tvätt- och reparationsbehovet, avseende beklädnadsartiklar, styrelsens arbets-

uppgifter givetvis komme att ökas liksom styrelsen komme att få taga ställning till frågor av helt annan natur än dem, som sammanhänge med den av styrelsen bedrivna rörelsen i övrigt.

Den centrala handläggningen av driftstekniska frågor avseende denna verksamhet borde enligt styrelsens förmenande tills vidare kunna ske inom styrelsens förefintliga sektioner med biträde från och med den tidpunkt, då Stockholmsanstalten kommit till stånd, av denna anstalts chef. Ett övertagande av den militära tvätt- och reparationstjänsten medförde emellertid vissa arbetsuppgifter av icke-teknisk natur, vilka vore särskilt framträdande under en övergångstid. För handläggningen av sådana frågor borde enligt styrelsens förmenande inrättas en särskild sektion inom styrelsens fabriksbyrå. I anslutning till det anförda hemställde styrelsen om medgivande att få inrätta en tvättsektion.

Genom beslut den 21 juli 1944 har Kungl. Maj:t i anledning av nyssnämnda framställning lämnat fabriksstyrelsen det begärda medgivandet för tiden högst intill den 1 juli 1945.

I skrivelse den 18 augusti 1944 angående medelsäskanden för budgetåret 1945/46 m. m. har *försvarets fabriksstyrelse* anfört, bland annat, följande.

Såsom av fabriksstyrelsens skrivelse den 26 maj 1944 framginge hyste styrelsen den uppfattningen, att vid tidpunkten för inrättandet av en central tvätt- och reparationsanstalt i Stockholm denna anstalts chef skulle ha att biträda styrelsen i driftstekniska frågor avseende tvätt- och reparationstjänsten i dess helhet.

Genom det ökade ansvar och den större arbetsbörda, som vid en sådan organisation skulle anförtros chefen för den blivande Stockholmsanstalten, syntes det styrelsen nödvändigt, att åt denna befattning gäves en något högre löneställning än vad reparationstjänstutredningen föreslagit. Med hänsyn till att dessa löneförhöjningar i så fall icke kunde inrymmas inom Eo-löneplanen, hade styrelsen funnit det erforderligt, att denna befattning i stället för att inplaceras i sistnämnda löneplan upptoges såsom en C-tjänst, varvid lönegraden C 4 syntes styrelsen böra ifrågakomma. Befattningen borde lämpligen betecknas såsom en överingenjörsbefattning och i personalförteckningen uppföras i högst lönegrad C 4.

*Allmänna lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd* ha i gemensamt remissyttrande den 16 september 1944 anfört, att med hänsyn till arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som enligt fabriksstyrelsens förslag skulle åligga chefen för den blivande Stockholmsanstalten, lönenämnderna ej hade något att erinra mot att för denne chef inrättades en överingenjörsbefattning i högst lönegrad C 4.

De hittills projekterade centrala tvätt- och reparationsanstalterna beräknas kunna tagas i bruk, anstalten på Gotland sommaren 1945, anstalterna i Stockholm och Boden i början av år 1946, anstalten i Långsele omkring mitten av år 1946 samt anstalterna i Herrljunga och Mjölby omkring årskiftet 1946/47. Den provisoriska anstalten i Landskrona arbetar sedan den 1 juli 1944 i försvarets fabriksstyrelsens regi.

*Departements-  
chefen.*

Det är givet, att arbetsuppgifterna för fabriksstyrelsen, i och med att styrelsen övertager ansvaret för en stor del av den militära tvätt- och reparationstjänsten, komma att uppvisa en avsevärd ökning, särskilt som här ifrågavarande verksamhet i väsentliga delar skiljer sig från den inom försvarets fabriksverk i övrigt bedrivna rörelsen. För handläggning av med tvätt- och reparationstjänsten sammanhängande *frågor av icke-teknisk natur*, som särskilt i samband med övergången från den hittills mera hantverksmässigt bedrivna militära tvätt- och reparationstjänsten till en mera centraliserad verksamhet kunna beräknas uppstå, har — såsom av det föregående framgår — Kungl. Maj:t medgivit, att tills vidare under viss tid en ny sektion må finnas inrättad å fabriksstyrelsens fabriksbyrå. Den centrala handläggningen av *driftstekniska frågor* avseende tvätt- och reparationsverksamheten har däremot av fabriksstyrelsen beräknats kunna ske inom styrelsens nuvarande sektioner under förutsättning att från och med tillkomsten av en central tvätt- och reparationsanstalt i Stockholm eller dess närhet denna anstalts chef erhåller i uppdrag att inom styrelsen biträda vid handläggandet av hithörande frågor.

Vad försvarets fabriksstyrelse sålunda anfört rörande handläggningen av de driftstekniska frågorna anser jag mig kunna biträda. Med hänsyn till vad som tidigare förutsatts i fråga om löneställningen för de centrala tvätt- och reparationsanstalternas chefer har jag däremot funnit det tveksamt, om chefen för Stockholmsanstalten — även om han erhåller i uppdrag att inom fabriksstyrelsen biträda vid handläggningen av angivna frågor — bör avlönas enligt C-plan. Emellertid är det av vikt, att för denna befattning kan förvärvas en särskilt kvalificerad person. I betraktande härav och med hänsyn till den ökade arbetsbörda och det ansvar som kommer att åvila chefen för Stockholmsanstalten i jämförelse med de övriga motsvarande befattningshavarna vill jag icke motsätta mig, att ifrågavarande befattningshavare anställas såsom överingenjör och erhåller en högre löneställning än cheferna för övriga tvätt- och reparationsanstalter. En placering i högst lönegrad C 4, på sätt allmänna lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd förordat, synes vara befogad. Befattningen synes böra inrättas från och med tidpunkt, som av Kungl. Maj:t bestämmes. Jag förutsätter, att denna lönefråga tages under förnyad omprövning framdeles, då skifte å tjänsten skall ske.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å den av riksdagen fastställda personalförteckningen för försvarets fabriksverk, med tillämpning från och med tidpunkt som av Kungl. Maj:t bestämmes, uppföra en överingenjör, fabrikschef, i högst lönegraden C 4.

## 2.

Inom Motala landskommun finnes för närvarande en statsunderstödd anstalt för yrkesundervisning inrättad. I likhet med vissa större enskilda

industrier i orten har den under försvarets fabriksstyrelse sorterande centrala torpedverkstaden i Motala låtit sina lärlingar deltaga i yrkesskolans undervisning, varvid verkstaden erlagt årliga kursavgifter. Yrkesskolans nuvarande lokaler — inrymda i en källarvåning — synas emellertid, enligt vad försvarets fabriksstyrelse uppgivit, mindre lämpliga för sitt ändamål och dessutom otillräckliga. Fråga har därför uppkommit rörande möjligheterna att få till stånd en nybyggnad för yrkesskolan.

*Försvarets fabriksstyrelse* har i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår härom anfört i huvudsak följande.

Vid förhandlingar mellan de större industrierna i Motala och representanter för Motala landskommun hade förslag väckts om uppförande av en nybyggnad för yrkesskolans inrymmande. Enligt förslaget skulle byggnadskostnaderna uppgå till 220 000 kronor, varvid kommunen skulle bidra med 120 000 kronor och fyra industriföretag svara för återstående byggnadskostnader, eller sammanlagt 100 000 kronor. Av sistnämnda belopp hade centrala torpedverkstaden ansetts böra svara för 20 000 kronor. Vid sammanträde med kommunalfullmäktige i Motala socken den 17 maj 1944 hade beslutits, att fullmäktige skulle ingå med framställning om lånetillstånd avseende ett 25-årigt amorteringslån å 120 000 kronor för täckande av kommunens bidrag till skolan.

Erfarenhetsmässigt hade det alltid visat sig vara av stort värde för en industri att på orten äga tillgång till yrkesskola för utbildning av industriens lärlingar. Betydelsen härav vore så mycket större å sådana orter som Motala, där rekrytering av den yrkeskunniga arbetarpersonalen endast med svårighet kunde ske. För centrala torpedverkstadens del hade den redan befintliga yrkesskolan i Motala varit av stor betydelse ur dessa synpunkter. En nybyggnad för ändamålet, varigenom en rationellare undervisning skulle kunna åstadkommas, syntes fabriksstyrelsen vara av stort värde. De fördelar för verkstaden, som skulle bli en följd av den planerade nybyggnaden, syntes styrelsen komma att väl uppväga verkstadens bidrag till anläggningen. Fabriksstyrelsen ansåge sig med hänsyn härtill böra göra framställning om att få disponera 20 000 kronor för ändamålet. Styrelsen förutsatte, att centrala torpedverkstaden, sedan bidraget utlämnats, bleve representerad i skolans styrelse.

Vad beträffade finansieringssättet syntes, såvitt fabriksstyrelsen kunde finna, tvenne vägar stå till buds. För ändamålet kunde antingen disponeras inom fabriksverket tillgängliga driftmedel eller ock anvisas ett anslag över driftbudgeten. Med hänsyn till att fabriksverket vore ett affärsdrivande verk, vars samtliga kostnader med undantag för investeringar i egna anläggningar och beredskapskostnader principiellt borde bestridas av fabrikenas driftmedel, syntes det styrelsen ligga närmast, att även nu ifrågasvarande kostnad belastade fabriksverkets drift.

I remissyttrande i ärendet den 12 september 1944 har *överstyrelsen för yrkesutbildning* tillstyrkt bifall till framställningen.

I detta sammanhang torde böra anmärkas, att skolan åtnjuter statsunderstöd i form av bidrag till lärarlöner i viss utsträckning ävensom för anskaffning och underhåll av undervisningsmateriel men att i övrigt statsbidrag ej utgår.

Att centrala torpedverkstaden har fördel av att i verkstadens närhet äga tillgång till en yrkesskola för utbildning av lärlingar synes uppenbart. En

*Departemen  
chefen.*

förutsättning för ett gott resultat av skolans verksamhet är emellertid, att lokalfrågan erhåller en lämplig lösning. Jag vill därför icke resa erinran mot att av statsmedel ett bidrag av 20 000 kronor anslås för detta ändamål. I likhet med försvarets fabriksstyrelse finner jag lämpligast, att ifrågasvarande kostnad belastar fabriksverkets drift. Det synes önskvärt, att torpedverkstaden blir representerad i skolans styrelse.

I 4 § av den av Kungl. Maj:t fastställda instruktionen för försvarets fabriksverk (SFS 1944: 341) har intagits en bestämmelse av innebörd, bland annat, att styrelsen äger föranstalta om åtgärder för att bibringa personalen kunskaper i facktekniskt, ekonomiskt och hygieniskt avseende. Åtgärder av angiven art, vilka kräva större kostnader, må dock ej utan Kungl. Maj:ts medgivande vidtagas. Föreliggande ärende, då fråga är om understödjande av en skola, som enligt det föregående i viss utsträckning åtnjuter statsunderstöd i annan ordning, synes böra underställas riksdagens prövning.

I anslutning till det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att av försvarets fabriksverks driftmedel ett belopp av 20 000 kronor må utgå såsom bidrag till nybyggnad för kommunal yrkesskola i Motala socken.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1 och 2 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Magnus Lagercrantz.*